

Kənd klubunda baxdığı tamaşadan sonra səhnəyə bağlanmışdı

Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Milli Dram Teatrının XX əsrin ikinci yarısından sonrakı dövrü haqqında bəhs edərkən yada düşən sənətkarlar sırasında Xalq artisti İbrahim Bənəniyarlının da adı hörmətlə çəkilir. O öz dəst-xətti ilə Naxçıvan səhnəsində silinməz iz qoyub, xarakterik rolların mahir ifaçısı kimi tanınıb. Bu il aktyorun anadan olmasının 90 illiyi, vəfatının isə 10-cu ildönümüdür.

İbrahim Əhməd oğlu Məmmədov 22 dekabr 1934-cü ildə Culfa rayonunun Bənəniyar kəndində anadan olub. Kəndlərində səkkizillik məktəbi bitirib, təhsilini qonşu Əbrəqunus kəndindəki orta məktəbdə davam etdirib. 1955-ci ildə, hərbi xidmətdən qayıtdıqdan sonra taleyini səhnəyə bağlayıb.

Aktyor sənətə gəlişini belə xatırlayırdı: "1955-ci ildə ilk dəfə kəndimizin klubunda Naxçıvan teatri kollektivinin göstərdiyi Süleyman Sani Axundovun "Eşq və intiqam" tamaşasına baxırdım. Görkəmli sənətkar, Azərbaycanın Xalq artisti məhrum İbrahim Həməzəyev Çingiz rolunda çıxış edirdi. İbrahim Həməzəyevin oyunu çox təsirli idi və məndə aktyor olmaq həvəsi oyatdı. Bu hadisədən bir neçə gün sonra Naxçıvan teatrına getdim. Teatrın direktoru və bədii hissə müdiri İbrahim Həməzəyevlə görüşüb aktyor olmaq istəyimi bildirdim. Bu görüşdən sonra aktyorluq fəaliyyətinə başladım".

İbrahim Bənəniyarlı 50 ilə yaxın Naxçıvan səhnəsində çalışır. Əvvəllər romantik səpkili epizodik rollarda çıxış edən aktyor getdikcə irihəcmli xarakterik səhnə surətlərini də ustalıqla yaradır. Onun komediya və musiqili əsərlərdə yaddaqalan obrazları daha çoxdur.

Aktyor 1956-cı ildə ilk dəfə İ.Həməzəyevin quruluşunda Əy-yub Abbasovun "Aqıl və Sərvinaz" pyesində Əsarət (Zindanban) obrazını oynayır. Gənc aktyor ilk rolu ilə həm teatr kollektivinin, həm də tamaşaçıların rəğbətini qazanır. Onun canlandırıdığı epizodik obrazlardan digəri Süleyman Rüstəmin "Qaçaq Nəbi" (1958, quruluşçu rejissor İ.Həməzəyev) mənzum pyesindəki Qurd Kərim daha səciyyəvi idi. Səhnə-

de yalnız bir neçə dəfə görünməsinə baxmayaraq, aktyor ifası ilə tamaşaçıları məftun edir.

İbrahim Bənəniyarlı həyatda sakit və təmkinli idi. Səhnəyə qədəm qoyduğu an onu tanımaq olmurdu.

Canlandırdığı hər bir obraza sənətkar gözü ilə yanaşırdı. Onun yaradıcılıq manerasında bayağı, şit, süni hərəkətlər ola bilməzdi. Naxçıvan teatrının baş rejissoru Baxış Qələndərlinin quruluşunda 1967-ci ildə tamaşaya qoyulan "Mən onu axtarıram" (Süleyman Rəşidi) komediyasındakı Zurnaçı Murtuz rolunu xüsusi şövqlə canlandırır və onun oyunu olduqca təbii alınır. Bununla da quruluşçu rejissor yeni bir komik aktyor kəşf etmiş olur. B.Qələndərli İbrahim Bənəniyarlının sənətə münasibəti haqqında deyirdi: "Mən bir çox tamaşalarda baş rolu İbrahim Bənəniyarlıya tapşırıışam. O, sözün həqiqi mənasında, müasir

aktyordur. İbrahimin ən yaxşı cəhəti odur ki, o öz obrazı üzərində əsl yaradıcılıq işi aparır". İbrahim Bənəniyarlı isə söhbətlərində sənət uğurlarına görə unudulmaz rejissorlar İ.Həməzəyevlə B.Qələndərliyə borclu olduğunu dönə-dönə vurğulayırdı.

İbrahim Bənəniyarlının məhərtlə canlandığı Yalçın, Dəvəçi ("Səyavuş", "Şeyx Sənan" – H.Cavid, 1962), Bəxtiyar ("Komsomol" – S.Vurğun, 1962, səhnələşdirən İ.Coşqun), Yaşar ("Yaşar" – C.Cabbarlı, 1969) obrazlarından sonra yaradıcılığında yeni mərhələ başlanır. Y.Əzimzadənin "Anacan" pyesi Azərbaycanın Əməkdar artisti Vəli Babayevin quruluşunda 1978-ci ildə tamaşaya qoyulur. Köhnəliyin mənəşəsindən çox çətinliklə xilas olan təsərrüfat müdiri Rüstəmov (İ.Bənəniyarlı) ha-

O, eyni zamanda bir sıra musiqili komediyalarda və milli operalarda da maraqlı surətlər yaradıb. Komik şəpkili rollara daha meyilli olan aktyor Salam Qədirzadənin "Haradasan, ay subaylıq?" (1969) musiqili komediyasında yaratdığı Novruzqulu surəti onun yaradıcılığında önəmli yer tutur. Aktyor Sabit Rəhmanın "Toy" (1977) tamaşasında Kərəmov, "Hicran"da (1981) Dadaşbala obrazında öz sənətkar məhəratini bir daha nümayiş etdirir. Üzeyir Hacıbəylinin əsərlərində canlandığı obrazlar – "Məşədi İbad"da Məşədi İbad, "Arşın mal alan"da Soltan bəy, "Leyli və Məcnun"da İbn Səlam, "Ər və arvad"da Mərcan bəy də tamaşaçıların böyük marağına səbəb olmuşdu.

İbrahim Bənəniyarlı Naxçıvan səhnəsində nümayiş olunan tamaşalarda Azərbaycanın tanınmış sənətkarları – SSRİ Xalq artisti İsmayıl Dağıstanlı, respublikanın Xalq artistləri Lütfəli Abdullayev, Bəşir Səfəroğlu, Nəsimə Zeynalova, Hacıbaba Bağirov, Səyavuş Aslan, Yaşar Nuri və başqaları ilə tərəf-müqabil olmuşdu.

O, Naxçıvan teatrının kollektivi ilə dəfələrlə qastrollarda olub, o cümlədən Türkiyənin Ankara, İstanbul, Trabzon, Bursa, Qars, İqdir şəhərlərində səhnəyə çıxıb. "Arşın mal alan"ın Qarsda (1998) nümayişi böyük maraqla qarşılanmış, tamaşa bütövlükdə ləntə alınmışdı.

İbrahim Bənəniyarlının Naxçıvan teatrının inkişafında xidmətləri yüksək qiymətləndirilib. O, 1974-cü ildə muxtar respublikanın, 1984-cü ildə Azərbaycan SSR-in "Əməkdar artist"i fəxri adları ilə təltif edilib. Sənətkarın yaradıcılığı müstəqillik illərində də qiymətləndirilib, "Xalq artisti" fəxri adına, 2005-ci ildə Prezidentin fərdi təqaüdünə layiq görülüb.

Sənətkar 2014-cü il sentyabrın 9-da əbədiyyətə qovuşub, doğulduğu Bənəniyar kəndində dəfn olunub.

Əli Qəhrəmanov
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent